

Instytut Programów Szkolnych

HISTORIA

w klasie IV szkół ponadpodstawowych

w roku szkolnym 1989/90

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

Instytut Programów Szkolnych

H I S T O R I A

W KLASIE IV SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH
W ROKU SZKOLNYM 1989/90

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

Autorzy:
dr Jerzy Centkowski
dr Edward Mierzwa
mgr Janina Rżysko

3412-93/93(042)

2551/b/c

SPIS TREŚCI

1. Informacja o nowych programach nauczania liceum ogólnokształcące, technikum na podbudowie ZSZ	4
2. Informacja o obowiązujących podręcznikach	4
a) liceum ogólnokształcące	4
b) technikum na podbudowie ZSZ	4
3. Charakterystyka treści kształcenia	5
4. Organizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego. Metody nauczania	9
5. Literatura pomocnicza dla uczniów	13
6. Literatura pomocnicza dla nauczycieli	15

1. INFORMACJA O NOWYCH PROGRAMACH NAUCZANIA

W klasie IV liceum ogólnokształcącego oraz w klasie I i II technikum na podbudowie ZSZ obowiązuje następujący program nauczania historii: Program liceum ogólnokształcącego oraz liceum zawodowego i technikum. Historia; zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 8 maja 1984 r. (nr OP 23-41120-23-84) i opublikowany w czasopiśmie "Wiadomości Historyczne" 1985 r. nr 4 w nakładzie 14 190 egz. oraz wydany przez WSiP w 1986 r., w formie broszury, w nakładzie 36 000 egz.

2. Informacja o obowiązujących podręcznikach

a) liceum ogólnokształcące

Do realizacji programu nauczania historii w kl. IV liceum ogólnokształcącego, który zawiera materiał od agresji Niemiec na Polskę i początku II wojny światowej do zakończenia stanu wojennego w Polsce w 1983 r., przeznaczony jest podręcznik Tadeusza Siergiejczyka. Dzieje najnowsze 1939-1945. Historia dla szkół średnich. WSiP (wydania od 1986 r.). Przy realizacji drugiej części programu - Wybrane zagadnienia z historii współczesnej - nie uwzględnionej w podręczniku T. Siergiejczyka, można wykorzystać prace: A. Pankowicz. Polska i świat współczesny. WSiP (od 1989 r.); Sprawozdanie z prac Komisji KC PZPR powołanej do wyjaśnienia przyczyn i przebiegu konfliktów społecznych w dziejach Polski Ludowej. "Nowe drogi". Wydanie specjalne, 1983 r., a także publikacje z zamieszczonego na końcu broszury wykazu literatury historycznej

b) technikum na podbudowie ZSZ

Z uwagi na brak specjalnego podręcznika dla technikum na podbudowie ZSZ zaleca się korzystanie z fragmentów podręczników przeznaczonych dla liceum, technikum i ZSZ oraz publikacji:

- J. Tazbirowa, E. Wipszycka, Starożytność. Historia dla szkół średnich. Warszawa, WSiP (w przygotowaniu).

- J. Gierowski, J. Leszczyński, Historia dla kl. I liceum ogólnokształcącego . Warszawa, WSiP (wydania od 1975 r.).
- J. Dowiat, Historia dla kl. I technikum. Warszawa, WSiP (wyd. od 1983 r.).
- J. Gierowski, J. Leszczyński, Historia dla kl. II liceum ogólnokształcącego. Warszawa, WSiP (wyd. od 1975 r.).
- A. Galos, J. Gierowski, J. Leszczyński, Historia dla kl. III liceum ogólnokształcącego. Warszawa, WSiP (wyd. od 1971 r.).
- A. Koprucki, Historia powszechna 1871-1918. Warszawa, WSiP (wyd. od 1984 r.).
- M. Eckert, Historia polityczna Polski lat 1918-1939. Warszawa, WSiP (wyd. od 1986 r.).
- T. Siemieński, Dzieje najnowsze 1939-1945. Historia dla szkół średnich. Warszawa, WSiP (wyd. od 1986 r.).
- Sprawozdanie z prac Komisji KC PZPR powołanej do wyjaśnienia przyczyn i przebiegu konfliktów społecznych w dziejach Polski Ludowej. "Nowe Drogi". Wydanie specjalne, 1983 r., a także literatura z wykazu zamieszczonego na końcu broszury.
- J. Adamski, L. Chmiel, A. Syta, Czasy, ludzie, wydarzenia. Książka pomocnicza. Cz. 1 - 3. Warszawa, WSiP (wydania od 1981 r.).
- J. Adamski, L. Chmiel. Czasy, ludzie, wydarzenia, cz. 4. Warszawa, WSiP (wyd. od 1985 r.).
- Suplement do książek pomocniczych J. Adamskiego, L. Chmiela, A. Syty, Czasy, ludzie, wydarzenia, dla kl. II ZSZ. Warszawa, WSiP (wyd. od 1986 r.).

3. Charakterystyka treści kształcenia

Materiał programowy historii w kl. IV liceum ogólnokształcącego obejmuje dzieje Polski i dzieje powszechne od agresji Niemiec na Polskę i początku II wojny światowej do odwołania stanu wojennego w Polsce w 1983 r. W kursie kl. IV wyodrębniono wybrane zagadnienia historii współczesnej. Nie chodzi tu o zabieg formalny, lecz uwrażliwienie nauczycieli na specyficzne właściwości historii współczesnej, a zwłaszcza jej wielorakie po-

wiązania nie tylko z potrzebami społecznymi, ale także z doraźnymi celami politycznymi i propagandowymi. Ważna jest świadomość, że publikacje o dziejach współczesnych zawierają więcej subiektywizmu niż prace dotyczące czasów dawniejszych. Chodzi o to aby nauczyciele zdawali sobie sprawę, że prace historyczne dotyczące czasów niezbyt odległych dezaktualizują się szybciej, w miarę rozwoju wydarzeń i postępu badań naukowych, niż prace dotyczące czasów dawniejszych.

Pierwsze trzy działy programowe obejmują materiał dotyczący agresji Niemiec hitlerowskich na Polskę oraz drugą wojnę światową. Jest to tematyka o wybitnych wartościach poznawczych i wychowawczych, przydatna do ukazania ścisłego powiązania dziejów narodowych i powszechnych. Walka obronna narodu polskiego we wrześniu 1939 r. otworzyła okres najbardziej tragiczny w dziejach Polski i wielu narodów Europy. Należy uświadomić uczniom, że Polska jako pierwsze państwo w Europie odrzuciła żądania Hitlera, a walki na Westerplatte, pod Wizną, nad Bzurą, obrona Warszawy, Helu i wielu innych miejscowości na ziemi polskiej są symbolami heroizmu polskiego żołnierza. Jest to bogaty materiał, pozwalający na kształtowanie postaw patriotycznych.

Uczniowie powinni mieć również świadomość przyczyn wojny i międzynarodowych i wewnętrznych przyczyn klęski wrześniowej. Dlatego należy nawiązać do wiadomości z kl. III, dotyczących międzynarodowych uwarunkowań agresji hitlerowskiej na Polskę, a zwłaszcza konsekwencji paktu Ribbentrop-Mołotow, osamotnienia Polski oraz przewagi gospodarczej i militarnej Niemiec.

Przy omawianiu zagadnień związanych z latami wojny i okupacji należy podkreślić, że Polska mimo przegranej wojny nie zaprzestała walki z najeźdźcą. Polska była krajem, w którym walka z okupantem przyjęła masowe rozmiary, a udział w niej brały wszystkie grupy, klasy i warstwy społeczne. Należy przy tym zwrócić uwagę na masowy udział młodzieży w różnych formach walki z okupantem. Wysiłek zbrojny Polaków w okupowanym kraju wiązał siły okupanta, odciążając w ten sposób znaczne siły wojsk sojuszników.

Ważnym zagadnieniem dydaktycznym i wychowawczym jest zachowanie właściwych proporcji w prezentacji walki i martyrologii społeczeństwa polskiego. Nazbyt jednostronne ujęcie prowadzi do deformacji obrazu przeszłości. Problematyka walki z okupantem hitlerowskim powinna obejmować ziemie polskie w granicach Drugiej Rzeczypospolitej, a więc ziemie okupowane przez Trzecią Rzeszę, i tereny włączone do ZSRR. Przy omawianiu martyrologii Polaków w okresie okupacji trzeba ukazać nie tylko cele polityki hitlerowskiej, ale i stalinowskiej oraz formy ich realizacji. Podkreślenia wymaga fakt braku zjawiska kolaboracji jako zjawiska politycznego w okupowanej Polsce. Nie można jednak przemilczeć jednostkowych przypadków zdrady i kolaboracji.

Na uwagę zasługuje ciągłość legalnej władzy państwowej, reprezentowanej przez rząd na emigracji i jego organy działające w kraju. Temat "Polscy komuniści w kraju" pozwala na ukazanie zasadniczych zmian w rewolucyjnym nurcie polskiego ruchu robotniczego. Konieczne jest ukazanie różnic w poglądach na niepodległość Polski prezentowanych przez KPP i PPR, bez przemilczenia pozostałości dogmatycznych i sekciarskich, które zaważyły nie tylko na działalności partii w odrodzonej Polsce, ale i na losach całego kraju. Szczególną uwagę należy zwrócić na program społeczny oraz zasady polityki zagranicznej opartej na sojuszu z ZSRR.

Charakterystyka działań wojennych na frontach II wojny światowej wymaga ukazania wkładu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i Wschodzie w rozgromienie Trzeciej Rzeszy.

Uczniowie powinni dojść do przekonania, że zwycięstwo było dziełem całej koalicji antyhitlerowskiej, której Polska była ważnym ogniwem. Nie można również zapominać, że na froncie wschodnim zwycięstwa Ludowego Wojska Polskiego były możliwe dzięki współdziałaniu z Armią Radziecką. Na wyzwolonych ziemiach polskich poległo więcej żołnierzy radzieckich niż liczyły Polskie Siły Zbrojne na wszystkich frontach II wojny światowej.

Zakończenie drugiej wojny światowej stanowi umowny początek historii współczesnej. Prezentacja dziejów Polski powojennej wymaga uwzględnienia kontekstu dziejów

powszechnych. Wydarzenia i zjawiska w naszym kraju są uwarunkowane nie tylko sytuacją wewnętrzną, ale i międzynarodową. Narastanie konfrontacji między Wschodem a Zachodem, a także tendencje odprężeniowe, wywierały wpływ na sytuację polityczną i gospodarczą w Polsce. Dlatego poznawanie najważniejszych wydarzeń i zjawisk zachodzących w innych państwach, a zwłaszcza w ZSRR, ma szczególne znaczenie dla zrozumienia przemian zachodzących w Polsce. Nauczanie o dziejach powojennych wyprzedza znacznie badania historyczne, dlatego bibliografia publikacji historycznych o walorach naukowych jest skromna. Ważną rolę w procesie nauczania odgrywa więc wiedza pozaźródłowa nauczycieli oraz ich własne obserwacje i doświadczenia życiowe. Korzystanie z publikacji traktujących o dziejach powojennych wymaga dystansu i krytycyzmu, zwłaszcza w zakresie ocen ludzi i wydarzeń.

Program historii nie proponuje określonej oceny dziejów tego okresu, bowiem w nauce historycznej funkcjonują różne propozycje, od urzędowego optymizmu, akcentującego tylko sukcesy, po opozycyjną wizję klęsk i niepowodzeń. Prezentacja dziejów powojennych wymaga uwzględnienia zarówno osiągnięć, jak i błędów oraz niepowodzeń. Program historii stwarza warunki aby o dziejach Polski Ludowej mówić bez przemilczeń i zafałszowań, ale również z poczuciem odpowiedzialności za rzetelny obraz naszych dziejów współczesnych.

Dwuletni kurs historii w technikum na podbudowie ZSZ oparty jest na programie 3-letniego kursu w technikum 5-letnim. Krótszy o rok czas nauczania historii w technikum na podbudowie ZSZ wymaga znacznej redukcji materiału, którego realizacja zamyka się przeciętnie w 60-70 godzinach w skali rocznej. Orientacyjną cezurą zamykającą nauczanie historii w klasie I i rozpoczynającą kurs klasy II jest Wiosna Ludów 1848 r. Adaptacja programu technikum do możliwości czasowych w technikum na podbudowie ZSZ wymaga rezygnacji z zachowania ciągłości chronologicznej wydarzeń na rzecz omówienia najważniejszych zjawisk w dziejach Polski i dziejach powszechnych, np. systemów ustrojowych w świecie starożytnym, dziedzictwa kulturowego antyku, narodzin śred-

niowiecznej Europy itd. Przy opracowywaniu rozkładu materiału trzeba uwzględnić zasób wiedzy historycznej uzyskanej przez uczniów ZSZ. Wiadomości te powinny stanowić podstawę do rozszerzenia i pogłębienia wiedzy historycznej na szczeblu technikum. Warto jest rozpocząć naukę historii od sprawdzenia wiadomości uczniów z zakresu programu ZSZ.

4. Organizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego. Metody nauczania

W materiałach informacyjnych dla klas I-III szkół ponadpodstawowych, wydanych przez Instytut Programów Szkolnych w latach 1985-87, omówiono podstawowe zasady dydaktyczne, których przestrzeganie ułatwia sprawne i trwałe opanowanie wiedzy historycznej. Zarówno w klasie IV liceum ogólnokształcącego, jak i w kursie historii w technikum na podbudowie ZSZ pozostaje w dalszym ciągu konieczne wdrażanie norm sprawnego uczenia się. Przeprowadzana na początku i w ciągu roku szkolnego konfrontacja sposobów przyswajania wiedzy z wynikami jej opanowania (poprzez obserwację, sprawdziany, rozmowy) stawia uczniów przed wyborem metod uczenia się z pełną świadomością następstw, do których należą: zasób zdobytej wiedzy, stopień opanowania umiejętności i wreszcie - sposób ukończenia szkoły, złożenia egzaminu maturalnego, egzaminu na wyższą uczelnię, przygotowanie do samokształcenia po ukończeniu edukacji w szkole średniej. Zatem do wyboru uczniów należy:

- nastawienie na zapamiętywanie selektywne (logiczne), czyli wdrożenie do wybierania z całego materiału tylko takich faktów, które są potrzebne do odpowiedzi na pytanie, do rozwiązania problemu, do streszczenia z wyodrębnieniem myśli głównych, które służą uzasadnianiu, ocenie itd.;
- odrzucenie zapamiętywania całych partii materiału, wielokrotnego powtarzania tych samych treści w takich samych układach itp.;
- unikanie bezkrytycznego przyswajania wiadomości, a więc bez wkładu intelektualnego, ocen, wniosków, interpretacji zawartych w tekstach i przekazach

ustnych;

- samodzielne, systematyczne, dokładne wykonywanie ćwiczeń, zadań, np. układanie planów, konspektów, streszczanie obszerniejszych partii materiału, sporządzanie notatek w trakcie lektury i po jej zakończeniu, szukanie w niej odpowiedzi na postawione pytania, wykorzystywanie w toku uczenia się słowników, map, tabel, wykresów itp.;
- udział w zespołowym opracowywaniu materiału, aktywny wkład w szukanie odpowiedzi na pytania, w rozwiązywanie problemu.

Aktywizacji intelektualnej uczniów służy lektura książki Z. Pietrasińskiego "Sztuka uczenia się". Polecając ją, można zwrócić uwagę uczniów na rozdziały: "Znaczenie racjonalnych sposobów uczenia się", "Aktywność intelektualna w toku uczenia się", "Zdobywanie mądrości". Ze słownika pojęć, umieszczonego w końcowej części książki, warto polecić do przemyślenia następujące problemy: krytycyzm, kierowanie procesem myślenia, lenistwo szkolne, samokontrola, samokształcenie, spostrzegawczość, sprawność.

W ostatnich klasach szkoły średniej coraz większego znaczenia nabiera wyrabianie nawyku samokształcenia poprzez pracę z książką, artykułami z prasy (np. Mówią wieki, Polityka, Historia i Życie). Trzeba omówić z uczniami lub im przypomnieć zasady pracy z książką, artykułem, recenzją itp. Warto zachęcić uczniów aby przystępując do lektury książki nie przeoczyli informacji dotyczących autora (jeśli są w książce) aby uzyskali dodatkowe informacje o jego działalności publicystycznej, naukowej, np. z katalogów wydawniczych, notek bibliograficznych, z encyklopedii, aby także przypomnieli sobie, czy znają inne publikacje autora lub napisany przez niego podręcznik historii. Uczniowie powinni wiedzieć, dlaczego trzeba pobieżnie przejrzeć całą książkę przed przystąpieniem do pracy z nią, zwrócić uwagę na rok wydania książki, wydawnictwo. Uczniowie muszą zdawać sobie sprawę, jakie są skutki czytania wszystkich treści, od strony do strony, nie podporządkowanego określonym uprzednio merytorycznym celom pracy z książką.

Powinni coraz lepiej opanowywać umiejętność wyodrębniania treści pod kątem potrzeb i zaplanowanych zadań, np. lepszego poznania genezy zjawiska historycznego, jego następstw, szerszego opracowania tematu, przygotowania się do dyskusji itd. Należy wymagać od uczniów aby w toku pracy z książką wykorzystywali dodatkowe źródła informacji: lekturę pomocniczą, mapy, wykresy, słowniki, encyklopedie. Mimo to, że uczniowie w poprzednich klasach sporządzali notatki w zeszytach, sporządzenie ich na podstawie samodzielnej lektury obszerniejszych treści może sprawiać im trudność. Aby unikali błędu streszczenia po kolei wszystkich wiadomości, mniej i bardziej ważnych, wskazane jest stosowanie ćwiczeń, polegających na streszczaniu w trakcie czytania wskazanych przez nauczyciela partii materiału i sporządzeniu konspektu po przeczytaniu. Kontrola, ocena i skorygowanie błędów są niezbędne. Uczniowie powinni poznać technikę sporządzania notatek w karto-teczkach i umieć je wykorzystywać. Wskazane jest aby uczniowie po opracowaniu całości materiału lub zagadnienia na podstawie samodzielnej lektury obszerniejszego tekstu, książki, artykułu - przygotowali sprawozdanie. Przedstawione na lekcji sprawozdanie nie może trwać dłużej niż 5-8 minut. Autor sprawozdania powinien skoncentrować uwagę na podstawowych тезach, ustosunkować się do nich, udzielić odpowiedzi na pytania. Pisanie sprawozdania z jednej przeczytanej książki (które należy do najbardziej prostej formy referatu) przygotowuje uczniów do pisania referatu na podstawie kilku publikacji czy artykułów. Opracowanie referatu może polegać na omówieniu wybranego zagadnienia, np. Roosevelt a sprawa polska 1939-1945 wg książki L. Pastusiaka lub przedstawieniu różnych poglądów na wydarzenie historyczne, np. kontrowersje wokół Powstania Warszawskiego. Szczupłe ramy czasu lekcyjnego nie pozwalają na wygłaszanie obszerniejszych referatów. Referat przygotowany przez ucznia może być wykorzystany w toku lekcji w różny sposób. Autor referatu może w odpowiednim momencie pogłębić, poszerzyć niektóre wiadomości prezentowane na lekcji lub przekazać różniące się interpretacje i oceny faktów historycznych. Stosownym miejscem do wygłoszenia przez ucznia obszerniejszego referatu (ale nie zadłu-

giego) lub poprowadzenia nad nim dyskusji jest np. kółko historyczne, grupujące uczniów o zainteresowaniach historycznych, a zwłaszcza uczniów, którzy zamierzają studiować historię w szkole wyższej.

Praca pisemna w formie opracowania podanego przez nauczyciela tematu, jedynie na podstawie przyswojonej przez uczniów wiedzy, należy do trudniejszych form wykazania się wiadomościami i umiejętnością ich trafnego i zwięzłego ujęcia. Każda praca pisemna na lekcji, na egzaminie (czasem wykonana w domu) powinna w części wprowadzającej zawierać konspekt, składający się z kilku punktów, streszczających cały materiał przedmiotu opracowania. Rozwinięcie ich powinno wykazać umiejętność przedstawienia najważniejszych wiadomości, bez odbiegania od tematu.

Uczniom klasy IV liceum ogólnokształcącego i dwuletniego kursu historii w technikum należy wyznaczać zadania, uwzględniając wybraną przez nich drogę życiową. Na podstawie doświadczeń wyniesionych z lekcji historii powinni być przekonani, że sprawdzanie ich wiadomości (zarówno na lekcji historii, jak i na egzaminach) nie polega na kontroli opanowania szczegółowych wiadomości, lecz na badaniu zdolności kompleksowego ujmowania wydarzeń historycznych.

W dwuletnim kursie historii w technikum na podbudowie ZSZ ograniczanie materiału na rzecz wybranych zagadnień z historii Polski i historii powszechnej nie powinno dotyczyć wybranych zagadnień z historii współczesnej (na omówienie tych problemów przewidziano 23 godziny w programie historii dla technikum). Uczniowie powinni dobrze poznać najistotniejsze zjawiska oraz przemiany dokonujące się w Polsce i świecie współczesnym. Mimo to, że kurs historii kończy rok 1983, pożądanym byłoby omawianie wydarzeń współczesnych o znaczeniu historycznym.

5. Literatura pomocnicza dla uczniów

- Adama Czerniakowa dziennik getta warszawskiego 6 IX 1939 - 23 VII 1942. Opr. M. Fuks. Warszawa 1983.
- Bartelski L. Powstanie Warszawskie. Warszawa 1976 i nast.
- Batowski H. Agonia pokoju i początek wojny. Poznań 1979.
- Bielecki R. Francja: anatomia władzy. Warszawa 1980.
- Bratko J. Gestapowscy. Kraków 1984.
- Chleb i krew. Moja wieś w czasie okupacji. Wspomnienia. Warszawa 1968.
- Chlebowski C. "Wachlarz": monografia wydzielonej organizacji dywersyjnej Armii Krajowej wrzesień 1941-marzec 1943. Warszawa 1988.
- Chlebowski C. Pozdróćcie Góry Świętokrzyskie. Warszawa 1981.
- Ciechanowski J. Powstanie Warszawskie. Warszawa 1984.
- Drohojowski J. Wspomnienia dyplomatyczne. Warszawa 1959.
- Drozdowski M. M. Alarm dla Warszawy. Warszawa 1969.
- Drozdowski M. M. Ludność cywilna w Powstaniu Warszawskim. Warszawa 1984.
- II wojna światowa (seria KAW). Warszawa 1979-1988.
- Eden A. Pamiętniki. Warszawa 1970-72.
- Encyklopedia II wojny światowej. Warszawa 1975.
- Flisowski Z. Od Pearl Harbour do Singapuru. Poznań 1984.
- Geneza Powstania Warszawskiego 1944. Dyskusje i polemiki Opr. L. Grot. Warszawa 1984.
- Gerhard J. Luny w Bieszczadach, t I-II. Warszawa 1962.
- Głębiński S. Reagan i inni. Warszawa 1984.
- Gorbaczow M. Przebudowa i nowe myślenie. Warszawa 1988.
- Grubner K. SS-czarna gwardia Hitlera. Warszawa 1985.
- Guillain R. Od Pearl Harbour do Hiroshimy. Warszawa 1982.
- Hillebrandt B. Konspiracyjne organizacje młodzieżowe w Polsce 1939-1945. Warszawa 1973.
- Inter arma non silent Musae. Wojna kulturalna 1939-1945. Warszawa 1982.
- Jankowski St. Z fałszywym ausweisem w prawdziwej Warszawie, t. 1-2. Warszawa 1984.
- Jeziński A. Potz D. Historia gospodarcza Polski Ludowej 1944-1975. Warszawa 1980.

Jurga T. Druga wojna zaczęła się w Polsce. Warszawa 1979.

Kamiński A. Zośka i Parasol. Warszawa 1979.

Kersten K. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego 22 VII-31 XII 1944. Lublin 1965.

Kersten K. Repatriacje ludności polskiej po II wojnie światowej. Wrocław 1974.

Kołomejczyk N., Kosecki A. Europejskie państwa socjalistyczne 1948-1960. Warszawa 1977.

Korab-Zebryk R. Operacja wileńska AK. Warszawa 1985.

Kowalski W. T. Wielka Koalicja 1941-1945. Warszawa 1985.

Krasuski J. Tajne szkolnictwo polskie w okresie okupacji 1939-1945. Warszawa 1977.

Kozik Z. PZPR w latach 1954-1957. Warszawa 1982.

Kutrzeba T. Bitwa nad Bzurą. Warszawa 1957.

Lotnicy wrzesnia. Fragmenty wspomnień i relacji lotników polskich, wybrał K. Sławiński. Warszawa 1972.

Mazur G. Biuro Informacji i Propagandy SZP-ZWZ-AK. 1939-1945. Warszawa 1987.

Miedwiediew R. Ludzie Stalina (cykl art.) Literatura wrzesień 1988 i nast. (publik. książk.) oraz Warszawa: Wydawnictwo Związków Zawodowych, 1989.

Nagatsuka R. Byłem kamikaze. Warszawa 1979.

Nałkowska Z. Dzienniki czasu wojny. Warszawa 1979.

Nowak J. R. Węgry 1939-1969. Warszawa 1971.

Organizacja i działania bojowe Ludowego Wojska Polskiego w latach 1943-1945. Wybór materiałów źródłowych, t. I-II. Warszawa 1958-62.

Osmańczyk E. Ciekawa historia ONZ. Warszawa 1965.

Pamiętniki oficerów, opr. S. Reperowicz. Warszawa 1972.

Pertek J. Morze w ogniu 1939-1945. Na frontach i za kulisami wojny morskiej. Poznań 1975.

Pertek J. Wielkie dni małej floty. Poznań 1981.

Rowecki S. ("Grot"). Wspomnienia i notatki. Warszawa 1957.

Sadzewicz M. Na szanłcach Woli i Ochoty. Warszawa 1972.

Shaw I. Młode lwy. Warszawa 1958.

Skibiński F. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie w czasie drugiej wojny światowej. Warszawa 1968.

Stawiński J. S. Młodego Warszawiaka zapiski z urodzin. Warszawa 1977.

Strzembosz T. Akcje podziemnej Warszawy 1939-1944. Warszawa 1980.

Szaflik R. Historia Polski. 1939-1947. Warszawa 1979.

Szarota T. Okupowanej Warszawy dzień powszedni. Warszawa 1978.

Szarota T. Stefan Rowecki "Grot". Warszawa 1985.

Terlecki O. Generał Sikorski. Kraków 1983.

Terlecki O. Najkrótsza historia drugiej wojny światowej. Kraków 1985.

Tournoux J-R. Generał de Gaulle. Po raz pierwszy ujawnione. Warszawa 1975.

Turlejska M. Zapis pierwszej dekady 1945-1955. Warszawa 1972.

Valcini A. Bal w hotelu Polonia. Warszawa 1983.

Wańkiewicz M. Hubalczycy. Warszawa 1959.

Wańkiewicz M. Szkice spod Monte Cassino. Warszawa 1963 i nast.

Werblan A. Władysław Gomułka sekretarz generalny Polskiej Partii Robotniczej. Warszawa 1988.

Westerplatte, opr. Z. Flisowski. Warszawa 1978.

Wieczorek M. Armia Ludowa 1944-1945. Warszawa 1978.

Wojna obronna Polski 1939. Warszawa 1968.

Wolny A. Wojna na Pacyfiku. Agresja japońska w latach 1931-1945. Warszawa 1972.

Wspomnienia o Stefanie Starzyńskim. Wybór i opr. M. M. Drozdowski. Warszawa 1982.

Załużski Z. Polacy na frontach II wojny światowej. Warszawa 1971.

Z wrześniowych dni. Antologia opowiadań o wojnie 1939 roku. Wybór i wstęp Wł. Maciąga. Poznań 1969.

6. Literatura pomocnicza dla nauczycieli

Batowski H. Wojna a dyplomacja 1945. Poznań 1972.

Boratyński S. Dyplomacja okresu II wojny światowej. Konferencje międzynarodowe 1941-1945. Warszawa 1957.

Czubiński A. Najnowsze dzieje Polski. 1914-1984. Warszawa 1987.

Gajda E. Polska polityka zagraniczna 1944-1974. Podstawowe problemy. Warszawa 1974.

Gorbaczow M. Przebudowa i nowe myślenie dla naszego kraju i dla świata. Warszawa 1988.

Góra W. Refleksje nad historią Polski Ludowej. Lublin 1970.

Holzer J. "Solidarność" Wyd. Krąg. Warszawa 1983.

Jagiello O polską drogę do socjalizmu. Dyskusje w PPR i PPS w latach 1944-1948 Warszawa 1983

Kąkol K. KOściół w PRL. Elementy ewolucji doktryny. Warszawa 1985

Kersten K. Historia polityczna Polski 1944-1956. Wyd. Krąg Warszawa 1982

Kołomajczyk N. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza 1948-1986 Warszawa 1988

Kowalski W.T. Walka dyplomatyczna o miejsce Polski w Europie 1939-1945. Warszawa 1979

Kuliński J.. Plan odbudowy gospodarczej 1947-1949. Warszawa 1977

Leksykon pokoju. Warszawa 1987.

Madajczyk Cz.. Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce, t. I-II. Warszawa 1970.

Malinowski M. Geneza PPR. Warszawa 1975.

Materski W. Teheran, Jałta, San Francisco, Poczdam. Warszawa 1987.

Markiewicz S. Współdziałanie kościoła i państwa w świetle teorii i praktyki. Warszawa 1984.

Morawiecki A. Narody Zjednoczone. Zamierzenia i rzeczywistość. Warszawa 1970.

Pastusiak L. Prezydent Reagan. Warszawa 1988.

Polska w Układzie Warszawskim. Warszawa 1985.

Problemy wojny i okupacji. Warszawa 1969.

Ptasiński J. Pierwszy z trzech zwrotów czyli Rzecz o Władysławie Gomułce. Warszawa 1984.

Rakowski M. F. Czas nadziei i rozczarowań. Warszawa 1985.

Rakowski M. F. Przesilenie grudniowe. Przyczynek do dziejów najnowszych. Warszawa 1981.

Ruch robotniczy w Polsce Ludowej. Red. J. Gołębiowski. W. Góra. Warszawa 1980.

Słabek H. Dzieje polskiej reformy rolnej 1944-1948. Warszawa 1972.

Sprawa polska w czasie II wojny światowej na arenie międzynarodowej. Zbiór dokumentów. Warszawa 1965.

Sprawozdanie z prac Komisji KC PZPR powołanej do

wyjaśnienia przyczyn i przebiegu konfliktów społecznych w dziejach Polski Ludowej. Nowe Drogi. Wydanie specjalne 1983.

Szcześniak A., W. Szota. Droga donikąd. Warszawa 1966.

Sztemięko S. Sztab Generalny w latach wojny. Warszawa 1969.

Teheran-Jařta-Poczdám. Dokumenty szefów rządów trzech wielkich mocarstw. Warszawa 1970.

Tokarczyk R. Współczesne doktryny polityczne. Lublin 1984.

Tomicki J. Polska Partia Socjalistyczna 1892-1948. Warszawa 1983.

Turlej S. Koncepcje ustrojowe obozu londyńskiego. Warszawa 1978.

Turlejska M. Prawdy i fikcje wrzesień 1939 - grudzień 1941. Warszawa 1966.

Werblan A. Władysław Gomułka sekretarz generalny PPR. Warszawa 1988.

Wojna i okupacja na ziemiach polskich. Red. W. Góra. Warszawa 1984.

